

Мета семінару – вивчення досвіду діяльності зарубіжних та вітчизняних громадських організацій, їх ролі у вирішенні екологічних проблем на конкретних прикладах. Учасники семінару познайомилися з досвідом Львівської мерії у вирішенні екологічних проблем міста (зниження рівня забруднення повітря, утилізації побутових відходів тощо).

На семінарі було зроблено огляд екологічних програм, прийнятих у різні роки для м. Львова, перша з яких була розроблена у 1991р. і розглядалася на сесії міської Ради під головуванням мера п. Б. Котика, який приділяв велику увагу вирішенню екологічних проблем нашого міста. У 1995 р. відбулися перші громадські слухання, які засвідчили активізацію громадськості у вирішенні життєво важливих питань міста, зокрема, збалансування його екосистеми. Питання стратегічного планування міста розглядалися у контексті його цілей, завдань і ресурсів.

Студенти ознайомилися також із ходом роботи львівських учених на чолі з директором Інституту екології Карпат академіком М. Голубцем над програмою "Львів-2001. Порядок денний на XXI століття", завданням якої є реалізація моніторингу довкілля та покращання екологічної ситуації у Львові з метою збереження архітектурно-мистецьких цінностей міста та здоров'я його громадян.

Як наголошувалося на семінарі, наші магістри могли б реально долучитися до розробки цієї програми, виконавши у процесі підготовки магістерських кваліфікаційних робіт, курсових, а також наукових робіт дослідження з питань прикладної екологічної політики м. Львова.

На семінарі докладно розглядався і дискутувався досвід польської мережі енергозабезпечення міст ENERGIE CITES, форми та методи реалізації проектів (конференції, семінари, навчальні програми, підготовані за участю фахівців різних країн) для його поширення. Це – компакт-проекти, які стосуються екологічно чистого виробництва електроенергії та її ощадного використання на локальному рівні. Розглядалися проекти модернізації освітлення вулиць міст, добровільного енерго-аудиту помешкань громадян, а також оригінального економічного вирішення транспортних проблем, що сприяло зменшенню антропогенного навантаження на довкілля.

Як один із напрямків вирішення транспортної проблеми розглядалося застосування альтернативних видів транспорту, зокрема багатофункціональних велосипедів (для перевезення дітей та пересування людей похилого віку) з облаштуванням спеціальних майданчиків для їх паркування за невисоку плату. Іншим напрямом, який заслуговує на увагу з точки зору зниження рівня навантаження автомобільного транспорту на довкілля, є заохочення населення до переміщення електротранспортом шляхом погодження розкладів руху різних маршрутів та видів транспорту, надання різноманітних пільг за використання кількох видів електротранспорту та спрощених схем оплати за проїзд.

Семінари, які проводить асоціація ENERGIE CITES, супроводжуються виїздом на господарські об'єкти різних країн світу, де нагромаджений досвід застосування нетрадиційних джерел енергії (вітру, сонця, біомаси тощо) та ощадного її використання. Повчальним у цьому відношенні є досвід Данії, окремі регіони якої на 100 % забезпечують потреби в електроенергії за рахунок вітрових електростанцій. Світовий досвід використання біомаси був представлений на семінарі

за допомогою 8 апробованих у Польщі методик, отриманих у свій час від підприємств різних країн, зокрема Німеччини.

Для реалізації таких проектів ведеться пошук джерел фінансування. Так, описані вище проекти частково фінансуються з місцевого бюджету, який покриває 20 % видатків, а 80 % покривають гранти, які надає програма Tempus за підтримки Європейського Союзу. Важливим питанням для отримання гранту на будь-який проект є його відповідність критеріям відбору. Як приклад розглядалися критерії відбору проектів у рамках EKO FUNDUSZ та їх фінансування третіми сторонами у рамках програми ESCO.

З 1990 р. громадська організація ENERGIE CITES успішно співпрацює з українськими громадськими організаціями, зокрема з центром муніципального та регіонального розвитку Львова. Фінансова підтримка американської сторони дала змогу реалізувати у нашому місті проект удосконалення локальної енергетичної політики.

Проведення таких навчальних семінарів дозволяє студентам познайомитися із досвідом інших країн у питаннях формування екологічної політики міст і регіонів відповідно до вимог сталого розвитку, практикою реалізації вироблених політичних рішень, а також налагодити особисті контакти, що важливо як для інтенсифікації самого навчального процесу, так і для подальшої практичної діяльності майбутніх економістів-екологів.

Література

1. Максимів Л.І., Загвойська Л.Д. Магістри економіки довкілля і природних ресурсів – лідери XXI сторіччя// Науковий вісник: Збірник науково-технічних праць. – Львів: УкрДІТУ, 1999, вип. 11.1. – С. 134-137.

2. ENARECO – a new master study course on environmental economics in Ukraine. Ideas, objectives, contents. Edited by H. Essmann, N. Lust, D. Pettenella, Yu. Tunytsya. Lviv: USUFWT, 2000. 144 p.

УДК 331.024:2:658

Аспір. М.Б. Данчук – Прикарпатський університет
ім. Стефаника

РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ ЯК КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕПРЕСИВНОСТІ ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ

Розглядаються шляхи зростання зайнятості серед міського і сільського населення гірських районів, пріоритетними з яких визначаються – розвиток рекреаційно-туристичного та оздоровчо-лікувального комплексів. Обґрунтовується доцільність віднесення гірських районів Івано-Франківської області до числа депресивних.

М.Б. Данчук

The level of unemployment as a factor of determinaiting the depression of the mountain areas

Ivano-Frankivsk region under study has suitable conditions for the development of agrotourism, which does not require large financial outlays and can be a source of income for local people. At present its development is non-existent in Ukraine, where no action whatever is being taken to promote it.

Для країн з перехідною економікою, до числа яких належить Україна, завдання класифікації (віднесення тих чи інших регіонів до категорії проблемних) ускладнюються низкою об'єктивних причин, серед яких, зокрема, – реальна загроза надмірної політизації цього питання в умовах невідпрацьованого механізму взаємодії між центральними органами влади і регіонами.

У різних країнах це питання вирішується по-різному. У Німеччині і Австрії розробляються дві класифікації: одна – для промислового розвитку, друга – для туризму. В Швеції та Фінляндії класифікаційні карти "того, що там називають районами економічного розвитку", охоплюють значну частину території країни, проте там є ще й так звані "райони, які потребують структурних змін". Останні значно менше. У Франції, Швейцарії і Великобританії є кілька класифікаційних карт за кількістю основних напрямів регіональної політики.

Ключовими факторами, які визначають ставлення до "регіональної проблеми" в країні, є критерії класифікації регіонів. Чималу кількість таких показників, запроваджених в країнах Західної Європи, можна поділити на кілька основних категорій, деякі з яких досить загальні: рівень безробіття, доход на душу населення, промислова структура, перспективи економічного розвитку, демографічні показники, переваги і недоліки географічного розташування. У більшості країн, і особливо там, де високий рівень розвитку, основним показником "проблемності" є рівень безробіття. До таких можна віднести Францію, Німеччину, Великобританію, а також скандинавські країни. Наступний за значенням показник "проблемності" – доход на душу населення. Зокрема, у Великобританії в 1960 р. був прийнятий Закон "Про місцеве працевлаштування", який надав значну свободу у визначенні проблемних районів. Міністерство торгівлі могло само, без згоди парламенту визначити проблемні регіони. Головним критерієм міністерство встановило показник рівня безробіття у 4-5 % в рік, внаслідок чого суттєво збільшилась ефективність та рівень видатків на регіональний розвиток.

На сьогодні в Україні немає критеріїв класифікації проблемних регіонів, а це, є одним з ключових питань регіональної політики у визначенні депресивності регіонів. Така класифікація, у свою чергу, повинна враховувати соціально-економічну ситуацію в Україні.

З огляду на те, що Україна прагне бути асоційованим членом Європейського Союзу, їй слід взяти за основу основні критерії визначення проблемних регіонів, які прийняті в ЄС, а саме: рівень безробіття, доход на душу населення, промислова структура, переваги і недоліки географічного розташування.

Застосовувати такий критерій класифікації як, доход на душу населення у визначенні депресивності гірських районів не є доцільним, оскільки у п. 2 ст. 6 Закону України "Про статус гірських населених пунктів в Україні" зазначається: "Розмір державних пенсій, стипендій, всіх передбачених чинним законодавством видів державної матеріальної допомоги громадянам, які одержали статус особи, що проживає, або навчається на території населеного пункту, якому надано статус гірського, збільшується на 20 %". У зв'язку з цим міжрегіональні відмінності доходу на душу населення не є суттєвими, а тому, не можуть бути "точкою відліку щодо віднесення гірських районів до категорії "проблемних". Нижче подаємо аналіз ринку праці в Івано-Франківській області і зокрема в гірських районах,

який доказує доцільність застосування такого критерію класифікації для гірських районів як рівень безробіття.

Ситуація у сфері зайнятості по Івано-Франківській області та гірських районах залишається досить напруженою і є однією з найскладніших в Україні. Відбуваються фундаментальні зрушення у використанні трудових ресурсів та розподіл їх за сферами прикладання праці, швидко зростає чисельність громадян, які звертаються до служби зайнятості за сприянням у працевлаштуванні та за допомогою у зв'язку з безробіттям на фоні подальшого зниження продуктивності праці.

В умовах загострення ситуації на ринку праці, забезпечення роботою незайнятих громадян залишається проблематичним. Пропозиція робочої сили в багато разів більша від її потреби. Так, на 01.01.99 року в загальному по області потреба у працівниках становила 176 робочих місць, а пропозиція робочої сили на цю ж дату становила 57 954 особи, тобто на 1-е вільне робоче місце претендувало 329 осіб, які шукали роботу. Навантаження на 1-е вільне робоче місце в Івано-Франківській області і надалі залишається найбільшим в Україні (в Україні в середньому на 1-е вільне робоче місце претендує 30 осіб).

На робітничі місця претендентів було дещо менше, а саме 253 особи на 1-е вільне робоче місце, на одну вакантну робочу посаду службовця претендувало 440 осіб. Громадяни, які не мають освіти, кваліфікованої професії, спеціальності, опинилися у вельми скрутному становищі, у них найменше шансів працевлаштуватися, бо на 1 -е вільне робоче місце навантаження становить 740 осіб.

Набагато складніша ситуація на ринку праці в гірських районах (табл.1).

Табл. 1. Стан фіксованого ринку праці в гірських районах

Назва районів	Чисельність незайнятих громадян на 01.01			Потреба у працівниках на 01.01			Рівень безробіття станом на 01.01	
	1999 р.	2000 р.	±	1999 р.	2000 р.	±	1999 р.	2000 р.
Богородчанський	2434	2109	-325	2	79	77	6,65	5,68
Верховинський	2028	1639	-389	23	25	2	12,15	9,72
Долинський	3875	3553	-322	16	9	-7	10,17	9,18
Косівський	3784	3208	-576	24	43	19	7,8	6,55
Надвірнянський	5383	4113	-1270	0	33	33	8,57	6,44
Рожнятівський	2327	1889	-438	4	39	35	9,32	7,65
м. Яремча	1235	1087	-148	0	15	15	10,71	9,3
м. Болехів	1573	958	-615	21	23	2	13,49	9,06

Як бачимо з таблиці, на кінець 1999 р. у Богородчанському районі потреба в працівниках дорівнювала 2 робочі місця при 2434 особах бажаючих знайти постійну роботу, у Верховинському районі відповідно 23 робочі місця, а пропозиція 2028 осіб, у Долинському районі потреба становила 16 робочих місць, а пропозиція 3875 осіб, у Рожнятівському та Косівському районах: потреба становила 4 та 24 робочих місць, а пропозиція відповідно 2327 і 3784 особи. А в Надвірнянському районі та у м. Яремча на кінець 1999 р. не було жодної вакансії, хоча бажаючих отримати роботу було відповідно 5383, 1235 осіб.

У професійному аспекті серед безробітних з робітничими професіями переважали швеї, кравці, трактористи, продавці, кухарі, муляри, штукатурки, елект-

рогазоварники, електромонтери, слюсарі різного профілю, оператори різного устаткування, машиністи різних агрегатів, верстатники (різні).

Серед безробітних службовців переважають бухгалтери, інженери, техніки, вчителі, вихователі, економісти, товаровознавці, медсестри. Майже 3 відсотки серед безробітних припадає на осіб, які раніше займали керівні посади: головні спеціалісти в різних галузях народного господарства, директори підприємств, організації, установ, начальники різних структурних підрозділів.

Рівень фіксованого безробіття в Івано-Франківській області на 01.01.2000 р. становив 7,18 %, що в 1,7 разів більше, ніж у минулому році. У регіональному аспекті рівень безробіття коливався від 3,00 % у Коломийському районі до 13,49 – у м. Болехові. Досить високі рівні безробіття зафіксовані на цю ж дату у Верховинському районі – (12,15 %), Тисменицькому районі – (12,03 %), у м. Яремча – (10,71 %), у Долинському районі – (10,17 %), у Рогатинському районі – (9,32 %), у Галицькому районі – (8,88 %), Надвірнянському районі – (8,57 %), Косівському районі – (7,80 %) У м. Ів-Франківську рівень безробіття на кінець 1998 року становив 7,12 %.

З даного аналізу можна зробити висновок, що в Україні відсутні системи фінансового вирівнювання та фінансового стимулювання, які в багатьох країнах світу є ефективним інструментом позбавлення суттєвих відмінностей в рівнях соціально-економічного розвитку окремих регіонів і територіальних громад, забезпечує конституційне право кожного громадянина незалежно від місця проживання на певний обсяг і якість послуг, які гарантує держава. Відсутність такої системи і її ефективних механізмів значно ускладнюється також відсутністю державної системи соціальних стандартів. Зокрема, у ст. 43 Конституції України говориться: "Кожен має право на працю," що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб." Проте, дане положення не конкретизується за рівнем і обсягом гарантованих послуг, що може розглядатися як чисто декларативні тези, які не забезпечені економічним потенціалом держави з перехідною економікою. Політична воля визнати даний факт відсутня не лише у центральних органах виконавчої і законодавчої влад, але й у регіонах територіальних громад.

У Проекті Закону України "Про концепцію державної економічної політики" пріоритетними напрямками для областей Карпатського регіону визначено розвиток рекреаційно-туристичного та оздоровчо-лікувального комплексів. Саме розвиток цих комплексів гарантує зростання зайнятості серед міського та сільського населення гірських районів. Недоліки периферійності або географічної ізоляції сьогодні виявилися реальною природоохоронною козирною картою таких районів.

Проте, для того, щоб рекреаційно-туристичний комплекс розвивався успішно, він повинен бути інтегрований у стратегію розвитку сільської місцевості. Саме сільський зелений туризм як один із видів туристично-рекреаційної діяльності міг би стати джерелом поповнення державного та місцевого бюджетів. Як відомо, туризм – єдина галузь, де науково-технічний прогрес не впливає на змен-

шення кількості працюючих, стимулює покращення якості послуг, що надаються туристам. Сільський зелений туризм дуже швидко розвивається у світі, фахівці називають його туризмом XXI століття. Це потребує внесення доповнень до Законів України "Про селянське (фермерське) господарство", "Про підприємництво", щодо визначення та легалізації сільського туризму як виду підприємницької діяльності та пільг, якими можуть користуватися сільські господарі, створення цінового механізму визначення вартості землі.

Програма розвитку сільського туризму, яка розробляється сьогодні на урядовому рівні, надалі має стати основою для схвалення Закону України "Про розвиток сільського туризму в Україні". Програма повинна передбачати визначення зон розвитку сільського туризму і поетапність їх освоєння, надання матеріальної та технічної допомоги, що також визначає необхідність забезпечення Кабінетом Міністрів матеріально-фінансової бази для функціонування Закону України "Про статус гірських населених пунктів", саме територія яких є пріоритетною зоною розвитку "малих" форм рекреації. Для оцінки перспектив розвитку нових видів туризму на території окремих громад необхідно розробити схеми перспективного розвитку туризму із визначенням ареалів максимальної концентрації пам'яток історико-культурної спадщини, територій природного ландшафту, системи сільського поселення, транспортних комунікацій, соціальної інфраструктури, енергетичних та трудових ресурсів, потенційних споживачів, інвестиційного клімату (наявності відповідних інвестиційних програм та комерційних структур). Програми розвитку слід складати, використовуючи концепцію комплексного розвитку сільської місцевості.

Література

1. Статистичний збірник Івано-Франківської області за 1998-1999 рр. Івано-Франківський обласний центр зайнятості.
2. На шляху до Європи. Український досвід Єврорегіонів: /За ред. Сергія Максименка, Ігора Студеннікова. – К.: "Логос", 2000. – 220 с.
3. Розвиток громад і регіонів України: / За ред. Сергія Максименка. – К.: Логос. – 2000. 164 с.
4. Доценко А.І. Регіональне розселення: проблема та перспективи. – К.: Наук.думка, 1994. – 195 с.
5. Кравченко В.І. Фінанси місцевих органів влади України. Основи теорії та практики. – К.: НДФІ, 1997. – 276 с.

УДК 630.902

Асист. О.В. Дячишин – УкрДЛТУ

ПРИНЦИПИ СТАЛОГО ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

Показаний історичний розвиток принципу сталості, починаючи із виникнення цього терміну у XVIII ст. до наших днів. Розглянуто прийняті резолюцією Третьої наради міністрів по захисту лісів Європи у Лісабоні (1998) критерії сталого лісового господарства. Запропоновано найважливіші критерії для застосування в Україні з урахуванням існуючих економічних умов – збереження та покращення лісових ресурсів; збереження економічних функцій лісу (деревних і недеревних).